

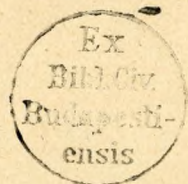


Képzőművészeti Szemle

Akétévenként kiosztásra kerülő Ferenc József jubileumi szobrászati díjat, mely az összeget tekintve is jelentős, idén Pátzay Pál nyerte el. A pályázatra beküldött szobrok csak egy napig voltak a közönség számára láthatók. Megállapíthatjuk, hogy hors concours volt Pátzay szereplése. A mellette kiállító konkurrensok közül csak Erdey Dezső és Vilt Tibor munkái érdemelnek említést. A megdícsérték között Sóváry János a szobrászat elemeivel, ha ez érdem, már úgy ahogy tisztában van, azonban Mészáros Andor kiemelését annál kevésbé értjük.

Pátzay jól kiérdemelten kapta az értékes kitüntetést. Lassan éri arra a fokra, amelyre jutott. Nem forradalmár, tipikus evolucionista, aki minden ugrás nélkül, biztosan halad a hegyen felfelé. Sohasem áll, mindig úton van, fejlődik, leméri a dolgokat, önkritikát gyakorol, semmit sem áldoz fel a látszatért, nem a letapintható, nem a küzdő izmok, nem a virtuózkodás érdeklik. Csengő formák, ritmus, zártság vagy bontott megoldás, monumentalitás, erélyes erőteljesség éppúgy mint légység, mozgás vagy nyugalom nem öncél nála. A szobrászat csak eszköz érzései, gondolatai kifejezésére, amely nem szimbolumokban csúcsosodik ki szobrain, hanem valami megfoghatatlanban, melyet nem annyira látunk, mint érzünk alkotásain. Pátzay legrégebbi munkája a három kiállított mű közül az egyszerűséget sugárzó Dada. Problémával teltett Támaszkodója izgalmasan érdekes. Legérettebb munkája Fürdőző kisfiú-ja.

A Képzőművészeti Társulat 1931—32. évi téli tárlatát sok ezer ember nézte meg. Ha a látogatók számát vesszük figyelembe, úgy a **Műcsarnok** kiállítása sikert aratott, de ha a vásárlások alapján mérnénk le a tetszést, bizony szomorú a helyzet, mert a négyszázharminckét kiállított műtárgyból négy hét alatt alig egy-két kép talált vevőre. És ezt nem lehet egészen a rossz gazdasági viszonyok rovására írni, mert tudunk húsz-harminc képből álló kiállításokról, ahol néha négy-öt, sőt több kép is elkél. Rosszul fogadták a tárlatot az egész vonalon. Az ítélet szerintünk nem az értéknek, nem a kvalitásnak szól, hanem az irányzatnak, mert bár kétségtelenül sok, túlsok a rossz műtárgy, akad közte jó is, amellyel érdemes foglalkozni. A közönség akár ért hozzá, akár nem és ez itt nem is fontos, másrt keres. A naturalizmus, a realizmus, a romantizmus, a zsáner stb. régi irányzatú művészete az egész világon mindenütt megbukott, az emberek nem tudnak benne gyönyörködni. A természetet hűen utánzó alkotás a véletlent adja, vagy az esetlegességet. Ez a véletlen, ez nem kell a ma emberének; elfordul a véletlen csinálta politikától, a véletlen intézte gazdasági élettől, a véletlen esélyeinek kitétt szociális berendezéstől. Irtózzunk, félünk a „laissez aller“ elvétől hitünkben, magánéletünkben és így a művészetben is. A modern ember pozitívumot keres.



Próbáljuk meg s válogassuk ki a sok kispolgári „szalon és úri-szoba“ kép és szobor közül azokat, amelyektől nem sajnáljuk az időt s amelyekről érdemes pro és kontra beszélni. A régi gárda nagy festője, a fáradhatatlanul invenciózus *Karlovszky Bertalan* két új portréját mutatta be, amelyek közül Ripka főpolgármesteré a grandiózusabb. Miniaturás pontossággal készült mesteri képein a legkisebb részletekig differenciál a nélkül, hogy ez az összbenyomás rovására lenne. Nagyszerűen nyilvánul meg a zseniális mester újabb dolgain kiváló emberismerete, mélyen az egyénbe látó lélektani megfigyelése. *Szüile Péter* zsánerfigurája groteszk, Búsuló-ja témájánál fogva avult. Annál pompásabb festői megoldása és biztos, aranyos tónusa. Portréja üres, lapos. Utolsó garas c. képének kopott a modellje, mintarajziskolás fej, de a belülről áradó fény kezelése figyelmet érdemel. Tájképe mintha a barbizoni iskola virágzásakor készült volna, erősen Paál Lászlós. *Kukán Géza* megvillogtatja felkészültségét, csillogó festőiségét egyik-másik vásznán. *Burghardt Rezső* hangulatos és színes. *Szlányi Lajos* és *Bosznay István* tájképeiken topográfikus hűséggel adják vissza a látottakat. *Czencz János* csupa külsőség, Selyem rongyok, mezítelenség, játék a testtel, a színnel. Ez a zsáner nem a mi ízlésünk. A képeken a művészetet keressük. Ezek a festmények „inyenceknek“ valók, éppúgy mint *Mihalovits Miklós* képei, amelyek alaposan leleplezik célját, rajzbeli, kompozícióbeli képességeit. Vampirja és másik obskurus útszéli feje démoni akar lenni. Nekünk ezek az üres, romlott arcok csak közönségesek. *Szántó Mária* aktjai is csupa hús, csupa érzékiség. Kétszázkilencvenkettes számú képénél is megfélekedezett a hatodik parancsolatról. *Romek Árpád* édeskés csendéleteit akár *Pentelei Molnár* is megfesthette volna. *Katona Nándor* tájai igen rendesek. Biztosan minden úgy van pikturájában, mint ahogy azt a valóságban látnánk, csak hogy ez itt végtelenül unalmas. *Horváth Béla* álmodozó romantikát fest vásznaira. *Udvary Pál* Jánus arcú, előre is, hátra is néz. Mindkét képe a kiállítás legérdekesebb darabjai közé tartozik. Szín- és kompozíciómegoldása kitűnő. A kötöttségtől való egészséges felszabadulás — ezt sejtetik újabb munkái — pompás művészeti kibontakozáshoz vezet. *Benkhardt Ágoston* több képpel szerepel, kár, hogy nem egymás közelébe kerültek vásznai, de úgylátszik, egy-egy falat kellett megmentenie szerteakasztott festményeivel. Benkhardt a kiteljesedéshez ért. Képei magas színvonalon mozognak. A nagybányai iskolának semmi mástól nem befolyásolt, talán utolsó láncszemei ezek a festmények. Régen láttunk olyan szép plein-airt, mint a „Modellek a kertben“, hol a napfénynek, a rózsaszín festnek, a zöldnek játékát rögzíti. Artisztikusak tájképei is.

Löte Éva szobrai elárulják mesterségbeli készségét. Most már azután jöhetne a művészet is, mert a „kidolgozás“ még nem az; mint ahogy *Mátray Lajos*-nál, *Bódy Kálmán*-nál, valamint a sok bronzművesnél és kőfaragónál látjuk. *Damkó József* Gerevich-feje klasszikus. Kár, hogy a sok rossz gipsz körülötte elnyeli. Rég láttunk olyan rossz fejet, mint *Zala György* és *Siklody Lőrinc* reliefjét s ehhez két szobrász kellett? *Dózsa Farkas András* mindhárom szobra figyelmet érdemel. Különösen utolsó munkája: az Ülő nő mutat tisztultabb formaérzéklet és lehiggadást. *Hadzsy Duci* Meditálása ígérlet a jövőre. Bronzfejen tetszetős az egyszerűség, a formák gazdaságos összefoglalása. *Siklody Lőrinc* a fihanyi kálvária Krisztusát és két latorját, valamint tizenégy stáció domborművét mutatja be a nyilvánosságnak. A munka túlhaladja erejét, bár meglepő fadruszos Krisztusának monu-

mentalitása. Kár, hogy a sziluett hatását az épület konstrukciója zavarja. A domborművek zsúfoltak s ez a kompozíció, valamint az érthetőség rovására megy. A tárlat sok gyenge képén és szobrán még a kiváló jó rendezés sem tudott segíteni.

A Magyar Ujságrajzoló Művészek Egyesületének első kiállítása a **Nemzeti Szalon**-ban nyílt meg. Beszélhetnénk arról, vajjon a rajz vagy akvarell, amely a nyomdatechnika követelményeinek kell hogy elsősorban megfeleljen, mint önálló grafika megállja-e a helyét? Nem akarunk a dologba belemélyedni, tény az, hogy a nyomdai grafika lehet mint rajz is jó, de éppen ezen a kiállításon láttuk, hogy sokszor ez a két egymástól eltérő követelmény éppen nem fedi egymást. Okosan járt el *Jaschik Álmos*, amikor elsősorban kész, nyomtatott illusztrációkat állított ki, megérezve a különbséget, hogy a nyomdai grafika teljes mértékben csak nyomdailag előállítva érvényesülhet. Két sorozata közül az egyik Mécs László költeményeihez készült offset litográfia, a másik népmeséhez alkalmazott illusztrációsorozat, stabillo rajz. A gépnek megfelelően kétféle modorban készítette terveit. Az egyik csupa lágyvonalú rajz gazdag arabeszkdíszítéssel, a másik technikailag éppúgy, mint stilizált kompozíciójában, a japán rajzokkal is versenyre kelhetne. *Garay Ákos* vázlatai magyaros hangulattal, humorral telítettek, kítűnő meglevenőtje a régi magyar életnek. *Haranghy Jenő* virtuóz odavetései nagy rajzbeli kultúrát árulnak el. A sokban dilettáns *gróf Bánffy Miklós* rajzai Kober Leósak. *Dezső Alajos* és *Kelen Imre* a Népszövetség házi karikatúristái, mintha nem is túlozták volna a diplomataikat. Ilyennek is képzeljük őket. *Mocsay Béla* ironikus szociális ízű rajzaiban éppúgy, mint *Förtsner Dénes*. *Márton Lajos* kedves, naiv humorral festi cserkészzeit. A gyermeklélek jellemzésénél még a legnagyobbakkal szemben is megállja helyét. *Zádor István* sablonos, bágyadt rajzai Vadász Miklóst juttatják eszünkbe. *Szűr Szabó Károly* egész eredeti módon készíti modern grafikáját. A kiállításról egy sereg kiváló illusztrátorunk elmaradt, pedig szerettük volna Pólya Tibort, Major Henriket, Pajtást és a többit is látni.

Az ujságrajzolóknak nem sok élményt nyújtó kiállítása rövid ideig volt nyitva s alighogy bezárult, máris helyet adott a Nemzeti Szalon „Téli tárlatá”-nak. Őszi, téli tárlata ugyan eddig csak a Képzőművészeti Társulatnak volt a Múcsarnokban, de hát a konkurencia a Szalont is felvillanyozta s így ő is megrendezi ezentúl — úgylátszik — tárlatait. Ez rendjén is van, mert ha valahol, úgy a művészetben jogos a verseny. Sajnos azonban, itt művészi konkurrenciáról szó sincs. „Zsürizés” után, — vagy kétezer képből kiválogatva háromszázötvenet — lefizetettve a cédulapénzt s a helypénznek megfelelő tagsági díjakat, kiállító művésszé avatták a sok dilettánst. Hegyén-hátán zsúfolva képet, szobrot, mint végkiárusításnál a partiárut. (Közel annyi képet akasztottak a falra ezen a szűk helyen, mint a Múcsarnokban.)

Konszolidálták a Szalontan a giccset. Itt igazán nincs se konzervatív, se modern, se naturalizmus, se expresszionizmus, az infantilizmus az egyetlen izmus, amely itt szóhoz jutott, amely a humor iránt érzékkel bírókat hangos hahotára kényszeríti, mert mit is tehettek volna egyebet a polgárista rajzokkal, festékpacákkal és felnagyított képeslevelezőlapokkal szemben. Csak egyet nem értünk, hogy ez a sok „amatőr” miként engedte maga közé *Feszty Masát* áhíthatos szentképével és *Benkhardt Gusztávot* Kék köpeny c. festményével.

A festők, szobrászok nem tehetnek róla, hogy itt kiállítottak, elvégre lefizették a taksát, de a humor iránt érzékkel nem bírók joggal

kérdezhetik: a Szalon vajjon hogy értelmezi az alapszabályaiban lefektetett főelvét, mely szerint „célja a kiállítások rendezésével népszerűsíteni a művészetet“?

A **Tamás Galéria** meglepetéssel szolgált, amikor megrendezte az Új Művészek Egyesületének kiállítását, melynek megszokott helyisége eddig a Szalon volt. A kevés kép intimmé tette a kiállítást, mely talán jobb a multévinél, annak ellenére, hogy az UME-ben ma sem egyenlő erők mérkőznek. A kiállítás doyenje a hatvanötéves *Vaszary János*, ő vezet fiatalos pikturájával. Kilenc képet állított ki, amelyek szebbnél szebbek. A színek szimfóniája virágos csendélete. Violaszín tengere a legmerészebb elgondolás megvalósítása. Modern Madonnája pompázó virágok között tisztaság, üdeség, áhítatot keltő, bravuros megoldás. Valóságos színmámorban festi fürdőképeit. Minden matisses, van dongenes rezonanciája mellett, mesterünk ősi individualitását kétséget kizáróan érvényre juttatja. *Csók István* tájképe nagy zöld foltjával sok finomságot rejt. Egy nagy művész megnyilatkozása, de nem igazi Csók. *Szőnyi István* idillikus és itt a legfinomabb impresszionizmust képviselve, mindkét képe (az első és a később kicserélt is), letompított, fojtott líra. *Emőd Aurél* komplementáris színekre épített pikturáját felcserélve, mélyebb húrokat pendit. Üde, víg scherzoval átitatott képeit most valami mély komolysággal váltja fel. Egyébként az UME egyik főerőssége. Még *Mihály Pált* említjük meg; tájképe tragikus, zord. A többieket közösen úgy jellemezhetjük, hogy valami vértelen kozmopolitizmust szolgálnak. A receptjük régi, kevés közük van az új pikturához. Hiába, régen jártak Párisban!

Jajczay János.